

A detailed oil painting of a young woman with dark hair and striking green eyes. She is wearing a rich red velvet dress with gold embroidery and a black lace veil. Her jewelry includes a large green teardrop pendant, a matching necklace, and earrings. She stands on the deck of a ship, with the masts and rigging visible in the background. The scene is set at sunset, with the sun low on the horizon over the ocean.

JANA PRONSKÁ

SMARAGDOVÉ
SLZY

JANA PRONSKÁ

Smaragdové slzy

JANA PRONSKÁ
Smaragdové slzy

Copyright © 2025 by Jana Pronská
Cover design © 2025 by Juraj Šramko
Cover image by Jana Pronská / AI
Slovak edition © 2025 by IKAR, a.s.

Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s. – Slovenský spisovateľ,
Bratislava v roku 2025 ako svoju 2 586. publikáciu v elektronickej
podobe.

Zodpovedná redaktorka Alena Brunnerová

Návrh obálky Juraj Šramko

Prvé vydanie

Sadzba a zalomenie do strán DLX SLOVAKIA, s.r.o.

IKAR, a.s.

Miletičova 23, 821 09 Bratislava

www.ikar.sk | ikar@ikar.sk

ISBN 978-80-575-0424-5

Venujem svojim priateľom
Adriane a Štefanovi!
Ďakujem, že každé naše
spoločné stretnutie sa už dlhé roky
končí a začína úsmevom.

Srdečne
Jana Pronská

PROLÓG

ATMOSFÉRA V KOMNATE honosného paláca bola rovnako ponurá ako tá za oknami. Oblohu križovali blesky a údery hromu otriasali múrmi sídla, akoby chceli celému svetu dokázať, aký ničotný je život človeka, aký bezmocný je voči silám prírody. Napriek temným šedivým mračnám, ktoré zakryli slnko tak dôkladne, že z bieleho dňa sa stala takmer noc, z nebies nespadla ani jedna kvapka vody, ktorá by zavlažila vyprahnutú zem, tak ako ani jedna slza nezvlhčila bledú tvár muža sediaceho v kresle oproti kozubu.

Duchom neprítomný civel do ohňa a v ruke žmolil zväzok listov. To, že ním lomcujú emócie, by vytušil iba ten, kto ho dôverne pozná.

Vôbec si neuvedomil, že posol stále ticho stojí pri dverách a trpezlivo čaká, kým ho neprepustí.

Keď to už trvalo pridlho, muž sa odvážil pripomenúť:

„Pane, mám za sebou dlhú cestu, smiem odísť a trochu si oddýchnuť, kým opäť vyrazím?“ úctivo sa ozval posol v jazyku, ktorý Maximilián nepočul už veľmi dlhý čas. Strhol sa.

Očividne bol myšlienkami niekde úplne inde, niekde ďaleko, ponorený v spomienkach, ktoré bezpochyby vyvolali úhl'adne napísané riadky a takisto muž, ktorý mu ich doniesol.

Zjavil sa tu nečakane, ako tá prekliata búrka uprostred horúceho leta, ktorá desivým hromobitím strašila všetko živé a dotýkala sa čohosi temného v hĺbke jeho duše.

„Iste,“ prisvedčil náhlivo, mávol rukou a s povzdychom sťažka vstal. Zazvonil na sluhu, vyčkal, kým vojde dovnútra a s úklonom si vypočuje jeho príkazy.

„Zaveď posla do kuchyne, nech sa oňho postarajú! Je naším hosťom!“ zdôraznil a vôbec si nevšimol prekvapený pohľad, ktorým sluha počastoval cudzinca.

Keď znova osamel, konečne prestal potláčať slzy, ktoré sa mu tisli do očí a zastierali zrak.

Pomalým neistým krokom sa presunul k svojmu pracovnému stolu, roztrasenou rukou naň opatrne položil listy a prešiel k vysokému francúzskemu oknu, čo viedlo na terasu s výhľadom do záhrad a viníc obklopujúcich jeho rozsiahle sídlo, ktoré len nedávno dokončil, a bolo mu ľúto aj toho, že tento list si prečítal sám. Jednoducho mu to nedalo...

Vánok, ktorý pomedzi škáry v okenných rámoch prenikal do miestnosti, tíšil žiaľ a osúšal mu líca mokré od slz.

„Tak už máš konečne pokoj, drahý priateľu! Nech ti je zem ľahká a nech sa dočkáš spasenia... Zaslúžiš si ho viac než ktokoľvek iný!“ úprimne hlesol do ti-

cha. V tej chvíli oblohu opäť prešal blesk a hrom s ohlušujúcim rachotom zatriasol okenicami.

Maximilián sa zadíval na svoj odraz v okenných tabuľkách. Muža, ktorého videl, takmer nespoznával. Zmenili ho ľútosť a bolesť prameniace hlboko v duši, ostro sa mu vrezali do tváre. Ani roky nezmiernili ťažobu, ktorú nosil v srdci, neotupili spomienky. Len prehĺbili vrásky, ktoré mu za čas pribudli na tvári rovnako ako šediny vo vlasoch.

Nemo civel na podobu staršieho pána domu, ctihodného markíza Maximiliána de Montadórre, odetého do zeleného brokátového domáceho plášt'a siahajúceho až po zem, ktorý sporo zakrýval žiarivobielu hodvábnu košeľu i pohodlné nohavice zastrčené do ľahkých vysokých čižiem. Dlhé vlasy mal ledabolo zviazané koženým remienkom, zopár šedivých prameňov mu viselo pozdĺž tváre orámovanej bradou zastrihnutou podľa najnovšej módy. Modré zrenice mal stále jasné, no teraz ich kalili slzy. Zamyslene si žmolil prsty, na ktorých sa vynímali tri zlaté prstene zdobené drahými kameňmi. Jeden z nich, smaragdovú slzu vsadenú do zlatého lôžka, už roky neskladal, rovnako ako perlovú náušnicu.

V tom odraze hľadal mladíka, ktorý sa jedného večera pred mnohými rokmi rozhodol podať pomocnú ruku priateľovi a nikdy to neoľutoval. Získal viac, než by si v tom čase dokázal čo i len predstaviť!

Odrazu sa mu zazdalo, že sa za ním zjavil sivastý tieň, mihotavá podoba nebohého, ktorého kedysi nazýval priateľom a s ktorým ho spájalo desivé tajom-

stvo i spomienky na najväčšie dobrodružstvo ich životov, presahujúce kontinenty, vieru i všetky zákony sveta. Zažili to, čo bolo dopriate iba pár vyvoleným.

Usmial sa, načiahol k nemu ruku a dotkol sa jeho pleca. V tej chvíli pocítil chladivý závan, ktorý mu rozhojdal náušnicu v uchu, i niečo zvláštne, čo nikdy nebude môcť vysvetliť, no v jeho sužovanej duši konečne zavládol pokoj.

„Prisahám, že tvoju vôľu naplním, Sebastián!“ ozval sa a prelud zmizol, stratil sa ako dym zo sfúknutej sviece. Akoby sa tam ani nikdy nezjavil.

A možno to tak skutočne aj bolo. Možno si iba vybičovaná myseľ zhmotnila spomienku, aby si pripomenul podobu muža, druhu, spolupútnika, ktorý nemal toľko šťastia ako on.

Búrka ustala.

Do okien zasvietil slnečný lúč, ktorý prenikol cez pretrhané mračná ako nôž.

Vôbec si neuvedomil, že do miestnosti niekto vstúpil. Až keď ho objali ženské ramená a v nose pocítil známu vôňu, uvoľnil sa.

„Dávno som nevidela tvoje slzy, Max,“ tíško šepla, sotva pohnúc perami, a prstom mu utrela mokré líca. „A dávno som nevidela ani Inku.“

„Doteraz nebol dôvod...“ chrapľavo jej odvetil, lebo z bolestivo stiahnutého hrdla mu len ťažko vychádzali slová, „... aby ho opustil, no už...“ veľavravne ukázal na kôpku listín na stole. Pohľadom sa vpil do jej očí a nemo jej nimi povedal všetko.

„Prvý raz si ho čítal bezo mňa,“ ozvala sa.

„Prvý a posledný...”

Keď ľútostivo prikývla, iba sklonil hlavu a mocne objal svoju ženu. Zaboril si tvár do priehlbiny jej šije, zhlboka vdychujúc jej nezameniteľnú vôňu, vstrebávajúc horúcosť jej náručia a blízkosť, ktorá ho vždy dokázala upokojiť. Zaslúžil si ju. Zaslúžil ako nikto na svete!

„Je mi to ľúto, Max...” úprimne hlesla a započúvala sa do tlkotu jeho srdca. Bilo mocne, živo, až búrlivo a každým úderom rozprávalo príbeh muža, ktorého by nemohla milovať viac.

KRČMA NA KRÍŽNYCH CESTÁCH bola plná na prasknutie a hučalo v nej ako v úli, do ktorého niekto necitlivo šťuchol palicou, aby rozdráždil dovtedy pokojné včelstvo.

Na vine bol protestantský farár, ktorý len nedávno zavítal až na severné hranice Uhorska a neúnavne tlačil na obyvateľov, aby zapreli tisícročnú vieru svojich predkov a aby konečne aj oni konvertovali ako ostatní – nielen na Spiši, ale takmer v celom v Uhorsku i v európskych kráľovstvách. Chcel, aby sa podali, a hrozil im večným zatratením.

Územie tiahnuce sa popri Dunajci bolo jednou z posledných bášt katolíkov, ktorí tvrdohlavo odmietali nové poriadky a neprijímali žiadne zmeny. Zašlo to až tak ďaleko, že strety medzi protestantmi a katíkmi mali neraz krvavú dohru. Hrozilo, že vriaci ko-

tol horkokrvných pravoverných kresťanov i protestantských obrátcov na čele s kazateľom čoskoro vybuchne.

Napätie v hostinci sa stupňovalo. Hlasy mužov boli čoraz ostrejšie a hnevlivejšie. Náhodní pútnici, ktorí sa v hostinci zastavili, aby napojili kone a nakrmili seba i svoje rodiny, sa nenápadne začali vytrácať. Nemali najmenšiu chuť zapojiť sa do sporu, o ktorom boli presvedčení, že sa ich netýka.

Maximilián sedel v prítmí, popíjal víno, zajedal ho pečienkou a nevzrušene sledoval stupňujúcu sa hádku, ktorá sa strhla v priestrannej miestnosti. Muži z jedného i druhého tábora, oblečení prevažne v čiernych kabátoch so snehobielymi goliermi a s vysokými klobúkmi, rozhadzovali rukami a chrlili jedno obvinenie za druhým – všetci do jedného úprimne verili, že sú v práve.

„Oni naozaj veria, že si môžu Boha rozdeliť a tisícročnú vieru roztrhať na kusy!“ zachechtal sa vedľa Maximiliána otec Joachim a odlomil si kúsok z posúcha. Jezuita jedával veľmi striedmo a presne tak i vyzeral – vysoký a na kosť vychudnutý, až takmer pripomínal chrta. Dlhá čierna sutana na ňom priam visela a ostré črty prepadnutej tváre s trnkovými očami a orlím nosom pôsobili tvrdo, ba niekedy až hrôzostrašne, no ten, kto ho poznal tak dobre ako jeho synovec Maximilián, vedel, že je to len maska, pod ktorou bije láskavé srdce.

„Dnes tuším opäť potečie krv...“ ozval sa Maximilián a uprel pohľad na akéhosi spravodlivo nahneva-

ného muža, ktorý sa výhražne chopil rukoväte svojho kordu.

Atmosféra v miestnosti ešte zhustla a hostinskému, ktorý sa bezúspešne snažil svojich hostí upokojiť, na čelo vystúpili kropaje potu.

„Mali by sme sa pobrať aj my, Max! Múdrejší ustúpia...“ vzdychol si otec Joachim a prežehnal sa. „Tí bezbožní prisluhovači diabla, ktorí si hovoria nositelia jedinej pravej viery, tuším nepoznajú mieru! Pamätám si časy, keď by ich upálili na hranici ako kacírov, a teraz... Hľa, oni sa opovažujú karhať matku cirkev!“ dodal a pri pohľade na rozohnených mužov nesúhlasne pokrútil hlavou.

On sám nemal obavy o svoju bezpečnosť, na cestách z Ríma do Krakova a späť ho vždy sprevádzala ozbrojená garda, ktorej velil jeho synovec Maximilián de Montadórre, a chránil ho aj kríž, ktorý hrdo nosil na prsiach. Odkedy sa v týchto nepokojných časoch stal pápežským legátom, stráž bola nevyhnutnosťou. Po celom území Uhorska sa nepotulovali len provokatéri a krikľúni ako títo v hostinci, ale aj početné bandy kadejakých lúpežníkov, rebelov a vzbúrencov, ktorí sa neštítali ničoho. A boli čoraz trúfalejší.

„Po ceste by sme sa mohli zastaviť na Dunajci, strýko. Rád by som po čase opäť videl Sebastiána, možno ho presvedčím, aby sa k nám pridol. Počul som, že po smrti rodičov a brata žije na hrade sám ako pustovník,“ navrhol Maximilián a kývnutím naznačil hostinskému, že chce zaplatiť.

„Nedbám, Max,“ zvažil po chvíli váhania jezuita.

„Veru, bola to strašná tragédia! Človeku sa ani veriť nechce, kam to všetko dospelo! Nenávisť medzi ľuďmi je ako pliaga, šíri sa s ňou mor!“ dodal a zviechal sa od stola. Nasadil si neodmysliteľný klobúk, pod krkom si uviazal šnúrkou dlhého plášťa siahajúceho až po zem a pomalým krokom dôstojne obišiel rozvadenú skupinu.

Maximilián ho nasledoval, ostrážito sledujúc diaľku okolo nich. Pod plášťom pre istotu držal jednu ruku na korde, druhú na pažbe vždy nabitej pištole.

Kraj na severe Uhorska, na úpätí pieninských vrchov, bol kedysi malým rajom, krásnym a bezpečným. Obávať sa bolo treba len divých šeliem, ktoré zväčša zahnal oheň, a ešte rozmarov počasia, ktoré sa tu dokázalo zmeniť z hodiny na hodinu. Dnes sa však táto Bohom obdarená zem stala útočiskom hrdlořezov, ktorí mali na svedomí aj tragédiu na hrade Dunajec.

Neboli to iba náboženské šarvátky, ktoré sa šírili celým Horným Uhorskom, na severe krajiny rozduchavali početné nepokoje aj zatrpknutí odsúdení z rebélie, ktorú panovníčka Mária Terézia tvrdo potlačila. Doplácali na to najmä pútnici a kupci, keď na tieto krvilačné bandy narazili.

Berzevičovci, baróni z rodu de Lomnic, majitelia panstva Dunajec, boli po celé generácie strážcami severnej hranice i kupeckej cesty, a práve to sa im stalo osudným. Rebeli panstvo dobyli a vypálili, nažive zostal iba Sebastián, ktorý bol v tom čase na univerzite v Krakove, kde sa s ním Maximilián zoznámil a spriatelil.

Vtedy ešte netušil, ako veľmi ho toto stretnutie ovplyvní, ako veľmi mu zmení život.

On sám sa nenarodil v starej maticke Európe, ale ďaleko za jej hranicami, až na samom konci známeho sveta. Jeho otec sa rozhodol pridať ku kolonizátorom a dobyť pre svoju domovinu – španielsku korunu – novú zem a vďaka tomu získať majetok i tituly. Mal sotva šesť, keď jeho otec padol v krvavom boji s domorodcami, no jeho matka sa rozhodla nevrátiť do Španielska a zostala tam, v meste nazývanom Mesto kráľov. Maximiliánovej výchovy sa ujal otcov brat, jezuita Joachim. Časť svojho života strávil Max v kláštore a časť na cestách. Keď sa však Joachim stal pápežským legátom a vyslancom na poľskom dvore, zavšíšil svoje vzdelávanie na univerzite v Krakove.

Maximilián s otcom Joachimom už-už chceli vyjsť z dvier, keď im cestu skrížila skupina dvadsiatich po zuby ozbrojených vojakov s kráľovskými insígniami na kabátoch, ktorí rozhodne nevyzerali prívetivo. Vovalili sa dnu a pri pohľade na ich mrazom vyštipané tváre a nebezpečný výzor ihneď vychladla dokonca aj horkokrvná skupina šíriteľov a obhajcov viery.

„Tak je to predsa pravda,“ Maximilián za sebou začul hostinského povzdych, no v prvej chvíli tomu nevenoval žiadnu pozornosť. Zbystril až vtedy, keď zachytil Sebastiánovo meno.

„Berzeviča naozaj popraví! Bože, zmiluj sa! Akoby sa na tých neborákov zniesla kliatba!“ takmer nečujne hlesla hostinského pomocnica, zalomila rukami a vzápätí sa prežehnala. Zvrtla sa a so slzami na kra-

jíčku sa pretisla pomedzi nich na dvor, skrývajúc tvár pod veľkým snehobielym čepcom.

Maximilián so strýkom si mlčky vymenili pohľady a Joachim spýtavo zdvihol obočie.

Čas akoby sa zastavil. Maximiliánovi bolestne zovrelo hrud'. Sám to nechápal, no cítil, že už nemôže len tak odísť.

„Došľaka, čo vyviedol?“ ani si neuvedomil, že to vyslovil nahlas.

„Na tvojom mieste by som šiel za tou ženskou a opýtal sa, čím skôr, tým lepšie, Max!“ popohнал ho Joachim a on nezaváhal.

Pomocnicu našiel pri studni, ako z celej sily krúti kolesom, príliš rýchlo na to, aby z hĺbky vytiahla čo i len dopoly plné vedro. Keď sa k nej priblížil, preľakla sa a pustila reťaz nazad do studne.

„Vystrašili ste ma, pane!“ zvolala, no hlavu sklonila k zemi, aby jej nebolo vidieť uplakané oči. Jej smútok ho dojal.

„Potrebujete vari ešte niečo?“ opýtala sa a opäť začala rázne krútiť kolesom. „Vaši vás už čakajú...“ ukázala na skupinu jazdcov, pripravených vyraziť.

„Nemohol som si nevšimnúť, že príchod vojakov ťa rozrušil. Kedysi som poznal Sebastiána Berzeviča, študovali sme spolu...“ vľúdne sa jej prihovril a žena opäť pustila vedro do studne. Keď s hlasným čľupnutím dopadlo na hladinu, už sa znova nepokúsila vytiahnuť ho. Aj tak to bolo len mrhanie času. Po chvíli naňho uprela zahmlený zrak a Max videl, že sa jej to hlboko dotýka. Zrejme Sebastiána dobre pozna-

la a možno lepšie, než by si kto myslel. Bola to pekná žena s výraznými jamkami na lícach a živými orieškovými očami a pôsobila dojmom, že rozhodne nie je prostoduchá. Keď ich obsluhovala, takmer si ju nevšimol, väčšmi ho zaujímal, čo sa deje v hostinci medzi stolmi.

„Vravíte, pane, že ste jeho milosť poznali? Tak mu v najbližšom kostole zapáľte sviečku! No ak ho ešte chcete vidieť, tak sa poponáhľajte! A možno ani nie... radšej si ho zapamätajte takého, aký bol,“ vzlykla a odvrátila od neho pohľad.

„A povieš mi aj viac?“ vyzval ju trpezlivo, hoci sa tak vôbec necítil. Práve naopak, priam ho pálili podošvy v čižmách.

Žena si vzdychla a rozhodila rukami.

„Milostivý pán sa zmenil, po tom nešťastí začal prenasledovať tých, čo mu zabili otca, matku i brata, ale tiež priveľa pil... V akomsi súboji zabil syna najlepšieho priateľa spišského župana a ten požiadal o jeho hlavu. A aj ju dostal! Súd viedol sám palatín a nechal rozhlásiť, že Sebastián Berzevič sa pridá k buričom. Najhoršie je, že on sa ani nebránil! Ľudia vravia, že už len čaká, kedy si poňho prídu! Také hrozné nešťastie! Och!“ vzlykla žena a cípom zástery si utrela slzy. „Toľké nešťastie!“ zopakovala a bolo vidno, že sa s tým nevie zmieriť.

„Hana! Hana, kde si sa podela?! Vari si oslepla, nevidíš, že je plná krčma?!“ Hromový hlas hostinského doľahol až k studni.

„Už musím ísť, zbohom, pane! Vidím, že cestujete

so ctihodným otcom, poproste ho, nech jeho milosti venuje modlitbu.“ Rozbehla sa nazad do roboty a cestou si od hostinského vyslúžila pár nevyberaných nádvok.

Z hostinca odišli takmer bez povšimnutia, miestnych ani hodovníkov mlkvi cudzinci, ktorí sa do ničoho nezapájali, nezaujali. Popravde, najväčšiu pozornosť na seba strhla kráľovská garda, ktorá sa tu zastavila cestou po odsúdenca, pána hradu Dunajec.

Maximilián a jeho družina pôsobili nenápadne, ba až neškodne, no zdanie klamalo. Všetci desiaty muži pod Maximiliánovým velením boli dobre vycvičení vojaci, od ktorých bolo rozumné držať si odstup. Pod zaprášenými dlhými plášťami skrývali plnú zbroj, ktorá pôsobila dostatočne odstrašujúco, ak sa už nedalo vyhnúť stretu. Duriť kone však začali až potom, keď sa stratili za ohybom cesty.

Pohľad na Dunajec, vlastne na to, čo z neho zostalo, prekvapil a zamrzol aj tých najotrlejších. Z honosného hradu, čo sa kedysi hrdo týčil na brale nad divokou riekou, zostali sčerneté zvyšky hradieb, rozpadnuté cimburie, zhorené strechy budov i paláca. Vyvalená brána hompálajúca sa na pántoch bola podopretá kladami. A hoci sa okolo hradu i vnútri neho motalo zopár zbiedených ľudí a po troške sa snažilo napraviť aspoň tie najhoršie škody, ich úsilie pôsobilo tak zúfalo, akoby chceli v dlaniach nanosiť vodu z rieky do hradnej studne a naplniť ju.

„Kriste, toto som nečakal ani v najdivokejšom sne!“ zhrozene si vzdychol Maximilián, keď skupina vyšla

z lesa a zastala neďaleko Berzevičovho sídla. Zdalo sa, že k hradu už nevedie nijaká cesta – stratila sa pod bujnou trávou a kriačím, ktoré vyrástlo z udupanej hliny a zakrylo stopy po kolesách vozov a konských kopytách.

„Cesty Božie sú nevyspytateľné... No pamätaj, Max, aj z popola vie vyrásť ruža a tam, kde sa niečo staré končí, vždy sa niečo nové začína. Vždy! Možno lepšie, možno krajšie...” povedal mu strýko Joachim, keď mu predostrel svoj plán, a pevne chytil synovca za plece. „Sebastián nepotrebuje tvoju ľútosť, ako vidím, tej má sám na rozdávanie. Ak mu chceš pomôcť, potrebuje v prvom rade tvoje priateľstvo!”

Aj preto mal Maximilián rád svojho strýka a rád ho sprevádzal na cestách. Joachim zakaždým vedel, kedy má čo povedať, a o živote ho naučil toľko, koľko mu žiadna škola, žiaden súkromný učiteľ nikdy nemohli poskytnúť. Vôbec nepochyboval o dôvode, prečo si ho sám Svätý Otec vybral za svojho vyslanca.

„Vidí sa mi, že nie je vhodný čas na zdvorilostné reči, Max,” triezvo zhodnotil jezuita, len čo zastali na ľudoprázdnom nádvorí hradu, ktorý bol väčšmi ruinou než sídlom. „Urob, čo musíš, ale nezabúdaj, že do Krakova je ešte hodný kus cesty a za pätami máš kráľovskú gardu!” dodal a dal pokyn obrátiť kone.

Sebastiána Berzeviča našli na radu sluhov na cintoríne. Najprv pred nimi zutekali a poskrývali sa a trvalo im hodnú chvíľu presvedčiť ich, že pre nich nepredstavujú žiadnu hrozbu, práve naopak.

Sebastián vyzeral značne zanedbane, kľáčal pri hroboch svojich rodičov, v ruke držal fľašu a podchvíľou si z nej odpíjal. Max nemusel hádať, čo mu chodí po rozume, mal to veľavravne napísané v tvári. Trpel a svoju bolesť už zrejme nejaký čas utápal vo víne.

Maxa si vôbec nevšimol – až keď sa posadil vedľa neho, obrátil k nemu prekvapený pohľad.

„Aj ja by som prijal za hlt, Sebastián. Ak ti ešte niečo zvýšilo, hádam ponúkneš starého priateľa!“ prihovoral sa mu Max a uprel pohľad do jeho zakalených očí.

„Max! Čo ty tu... kde si sa tu vzal?“ zabľabotal, keď ho konečne po hodnej chvíli spoznal. Začal sa zviechať zo zeme, no šlo mu to ťažko. Zatackal sa a Maximilián mu hneď podal pomocnú ruku.

„Počul som, čo sa stalo, a chcel som ťa vidieť!“

„Tak si ma teda videl!“ rozhodil rukami Sebastián a ústa sa mu vykrivili do nepekného úškl'abku. „Hľa, pokochaj sa tým, čo zo mňa zvýšilo! Čochvíľ a už nezostane nič! Len zdochnutá mrcina!“ posmešne luskol prstami.

„Veru, veru, nezostane! Mrcinou už, zdá sa, si!“ prisvedčil, no neusmial sa, ako jeho priateľ čakal.

„Nechce sa mi veriť, že muž, ktorého som kedysi poznal, sa zmení na trosku a dá sa odvliecť na popravu ako ovca!“ vykrikol Maximilián nečakane tvrdo a chytil ho za chlopňu kabátca, aby ním mohol poriadne zatriasť. „Ide sem celá armáda, aby ťa zatkli!“

Sebastián najprv len nechápavo civel na svojho dru-

ha a po chvíli zaváhania ho namiesto zbytočných slov bratsky objal.

„Odpusť mi, priateľu,“ vysúkal zo seba s hlavou na Maximiliánovom pleci. „Ale mal by si už ísť!“ vyzval ho a odtiahol sa od neho.

„Tak už, došľaka, vypadni!“ zrúkol naňho, akoby ani neboli na cintoríne medzi hrobmi, kde sa žiadala úcta a tiché rozjímanie. „Nechaj ma a zmizni odtiaľto! Som pripravený na koniec! Dokonca ho vítam s otvoreným náručím! Nemám za čím žialiť, už mi nič nezostalo! Vari si slepý?!“

Maximiliánovi opäť stislo srdce. Priam cítil, ako ho bolí pohľad na starého priateľa, a v pamäti mu dookola vírili myšlienky na to, aký bol pán Dunajca kedysi a ako veľmi ho tragédia jeho rodiny zmenila. Ako ho zlomila.

Mal len dve možnosti, zvrtnúť sa a ísť si po svojom, zabudnúť, že nejakého Berzeviča vôbec poznal, alebo sa pokúsiť o zázrak. Závan ľadového, štipľavého vetra, ktorý mu z ničoho nič udrhel do tváre spolu so suchotom suchého lístia, ktoré sa znieslo zo stromov ako dážď, pôsobil ako znamenie.

Keď padlo rozhodnutie, malo podobu drvivej päste, ktorá ukončila všetky pochybnosti. Sebastián Berzevič sa bezvládne zviezol k jeho nohám ako podfátny strom.

„Máš pravdu, Sebastián, jedného dňa koniec príde, ale nie teraz! Teraz to rozhodne nebude!“ zvolal a zhol sa k bezvládnemu telu. „Či sa ti to páči, alebo nie!“

~ ~ ~

IZABELA STÁLA SŤA SOENÝ STĽP uprostred honosnej siene a jej tvár bola ako vytesaná z mramoru, rovnako biela a meravá. To, aká búrka zúri v jej vnútri, netušil nik, tobôž nie jej otec, ktorý hromžiac a kľajúc pochodoval okolo nej, rozhadzoval rukami a podchvíľou jej pohrozil prstom, ani matka, ktorá sa zmohla iba na to, že bez prestania žalostne kvílila a utierala si slzy do hodvábnej vreckovky, ktorú za ten nekonečný čas celkom premočila. Viac ľútosti by neprejavila, ani keby dcéru pochovávala.

„Taká opovážlivosť! Taká hanba!“ vreštal hrdý markíz Fernando Olmego de Iscar s bordovou tvárou a bolo vidieť, že sa veľmi premáha. Zakaždým, keď sa jeho ruka výhražne priblížila k Izabelinej tvári, na ktorej sa ešte stále vynímal odtlačok jeho dlane a na pere svietila rubínová kvapka krvi, dievčina očakávala ďalší úder.

„Ako si nás mohla takto potupiť?! Aký diabol ťa posadol, nevďačnica?!“ opäť jej zreval do tváre, až jej odvialo pramienok neupravených vlasov, ktoré jej v dlhých čiernych vlnách voľne padali poniže pása – v kontraste s honosnou róbou pôsobili nepatrične a otca dráždili ešte viac.

Od útleho detstva jej vtĺkali do hlavy, ako sa dáma smie ukázať v spoločnosti, aké farby smie nosiť, ako veľmi má mať zošňurovaný driek, aké šperky smú zdobiť jej telo, kedy smie hovoriť a kedy stačí iba klipkať mihalnicami, ako sa má usmievať, aké slová smie vypustiť z úst i to, ako dlho smie hovoriť, aby nepôsobila ako jazyčnica... Celý jej život bol zošnu-